

UNIVERSITETET I OSLO

KANDIDAT

XXXXXX

PRØVE

JFEXFAC04 1 Examen facultatum, rettsvitenskapelig variant

Emnekode	JFEXFAC04
Vurderingsform	Individuell skriftlig prøve
Starttid	21.05.2024 07:00
Sluttid	21.05.2024 11:00
Sensurfrist	10.06.2024 21:59
PDF opprettet	16.01.2025 22:11

Seksjon 1

Oppgave	Tittel	Oppgavetype
?	Informasjon om oppgavesettet	Informasjon eller ressurser

Seksjon 2

Oppgave	Tittel	Oppgavetype
1	Svar til oppgave 1	Langsvar
2	Svar til oppgave 2	Langsvar

Oppgave 1:

Gjør rede for hvordan språkteori, definisjonsteori og argumentasjonsteori er relevant for rettsvitenskap.

Oppgave 2:

Christoffer C. Eriksen skriver at «[d]et å drive ekstern kritikk av gjeldende rett og makt kan [...] være en særlig etisk forpliktelse for jurister». Drøft Eriksens påstand og vis hvordan henholdsvis en skandinavisk rettsrealist, en utilitarist og en kantianer (dvs. en som vedkjenner seg Kants etikk og rettsfilosofi) vil kunne begrunne en kritikk av gjeldende rett.

1 Svar til oppgave 1

Skriv ditt svar her

Språkteori

Språkteori er læren om språkets egenskaper. Kunnskap om og et bevisst forhold til språkteori er særlig relevant for rettsvitenskap. Det har vært hevdet at språket er juristenes viktigste verktøy, på bakgrunn av at de skal kommunisere og formidle rettens innhold. Rettsregler og andre sedvanebaserte regler er i utgangspunktet formidlet gjennom tekst, enten ved lov, forskrift eller i en dom. For å avklare det rettslige innholdet i en regel må jurister tolke ordene som står skrevet. Det er et rettskildeprinsipp at ordlyden er utgangspunktet og hovedregelen for all tolkning. Dette prinsippet bygger blant annet på rettens grunnleggende hensyn om demokratisk forankring, hvor lovgiver er det nærmeste man kommer folkeviljen.

Et sentralt aspekt ved språkteori er læren om flertydighet og vaghet. Rettsregler, såvel som annen tekst, er sårbare for disse trekkene. Jurister må derfor være i stand til å gjenkjenne dem og hva som er deres årsaker. Flertydighet oppstår mellom det språklige uttrykket og betydningsdimensjonen. Det oppstår flere betydninger til et uttrykk som rettsanvenderen ikke uten videre kan være sikker på hvilken betydning som lovgiver mente. Årsaker til flertydighet kan være at selve ordet er flertydig og at det da kan "smitte" resten av bestemmelsen. Det kan også skyldes at det er usikkerhet knyttet til øvrig tekst og sammenhengen mellom disse. En annen årsak kan være ordknapphet, at det ikke er tilstrekkelig avklart. En siste årsak er grammatisk flertydighet, ved at punktsetting og komma kan gjøre det uklart hva som omfattes av vilkåret eller ikke. Et eksempel på en flertydighet er det språklige uttrykket "tre". "Tre" kan både bety et tre i skogen og det kan bety den numeriske størrelsen betegnet ved sifferet "tre".

Vaghet oppstår mellom betydningsdimensjonen og virkeligheten. Et vagt begrep er dermed uklart hva sikter til i den ekte verden. Eksempler på vage uttrykk er ord som "langvarig" og "urimelig". At noe er langvarig er ikke flertydig, men for rettsanvenderen er det ikke avklart om det er en periode på 20 år eller 50 år. Tallfesting vil redusere vaghet i tilfeller uttrykket knytter seg til en viss størrelse.

Dersom lovgiver ikke har et særskilt ønske om det, bør de unngå å inkludere flertydige og vage uttrykk i lovtekst. Flertydighet og vaghet medfører vansker i tolkningsprosessen og bidrar til konflikter.

Definisjonsteori

Definisjonsteori er læren om definisjoner. Definisjoner av språklige uttrykk peker ut en betydning av uttrykket. Å ha et bevisst forhold til definisjonsteori er relevant for rettsvitenskap. Det gjøres et skille mellom deskriptive og normative definisjoner. Deskriptive definisjoner beskriver hvordan et språklig uttrykk brukes av andre språkbrukere. I kraft av dette kan en deskriptiv definisjon være sann eller riktig dersom den tilstrekkelig evner å beskrive den faktiske bruken av et uttrykk. Normative definisjoner angir regler for hvordan et språklig uttrykk skal brukes innenfor en gitt kontekst, eksempelvis det juridiske feltet. Strukturen til normative definisjoner bør inneholde hvilket uttrykk som defineres, at den er normativ, innenfor hvilken kontekst den gjelder og til slutt den definerende delen, selve definisjonen av uttrykket. Normative definisjoner innenfor det juridiske feltet går undr navnet legaldefinisjon. Legaldefinisjoner brukes i lov, forskrift og forarbeid. På denne bakgrunn er definisjoner sentralt i rettsvitenskapen.

Dårlige og lite hensiktsmessige definisjoner bidrar til å skape konflikter som kan ende opp med å bli lange og dyre kamper i retten. En hensiktsmessig definisjon er ønskelig av blant annet hensynet til rettens autoritet og til borgernes forutberegnelighet, da de lettere vil være i stand til å finne ut om de omfattes av loven eller ikke. Som tidligere nevnt har deskriptive definisjoner en sannhetsverdi, men dette har ikke normative definisjoner. Likevel har man kriterier for å vurdere normative definisjoners hensiktsmessighet. Ifølge Kolflaath stilles det tre krav til definisjoner i det juridiske feltet. For det første må definisjonen være avklarende. Et uttrykk som i utgangspunktet ikke er uklart, behøver ikke en definisjon. Videre må definisjonen treffe riktig. Definisjonen treffer riktig dersom den inkluderer alt det som den bør inkludere. En slik undersøkelse bygger også på hva man selv mener definisjonen bør inkludere. Til slutt må også definisjonen være anvendelig. Innsikt i bevissthetstilivet til aktører er vanskelig å anvende i praksis fordi det forutsetter innsikt i en persons bevissthet. For eksempel kan man ikke uten videre bevise at en person har handlet uaktsomt, da vi ikke har tilgang til personens meninger og tanker. Hvilken type definisjon som legaldefinisjonen er, spiller også en rolle ved anvendeligheten. En definisjon av typen kategori og tilleggskrav er ikke konkret, men den er også mindre sårbar for nye typetilfeller som faller inn under lovens virkeområde. Definisjon av typen oppregnende er konkret og dermed enklere å anvende. Disse to typene kan også kombineres.

Definisjonsteori er relevant for rettsvitenskap fordi legaldefinisjoner har et funksjonelt formål og skal kunne anvendes i samsvar med sitt formål. Bevissthet rundt hva som gjør en legaldefinisjon hensiktsmessig, bidrar også til å oppfylle flere hensyn, blant annet forutberegnelighet ettersom det fører til at man enklere kan ta stilling til om man omfattes av lovens virkeområde.

Argumentasjonsteori

Argumentasjonsteori er læren om argumentasjon. Et argument for et standpunkt er en påstand eller uttalelse som forsøker å begrunne standpunktet. Argumentasjon er sentralt i rettsvitenskap. Jurister må stadig argumentere, enten det er argumentasjon de lege lata, eller om det er faktumsargumentasjon i en rettssak. Rettsvitenskap er hevdet å være en argumenterende vitenskap. Å ha kunnskap om argumentasjonsteori vil gi jurister egenskapen til å styrke egen argumentasjon, og gjenkjenne svakheter i andre sin argumenter.

En typetilfellddefinisjon av argumenter er standpunktargumenter, holdbarhetsargumenter og relevansargumenter. En rettsanvender bør gjøre seg kjent med disse ettersom de inngår i rettslig argumentasjon, så vel som i annen argumentasjon. Standpunktargumenter er argumenter som begrunner et standpunkt. I det juridiske feltet kan slike standpunkter være påstander om hva som er gjeldende rett og metode. I en rettssak kan et slik standpunkt være at A skal straffes med bot, fordi han kjørte for fort. Hvorvidt et argument taler for at standpunktet eller et annet argument er sant eller rett, beror på argumentets holdbarhet. Holdbarhetsargumenter kommenterer andre argumenters holdbarhet. Holdbarhetsargumenter i rettssak kan knyttet seg til hvorvidt et faktisk forhold inntraff eller ikke, eksempelvis om A kjørte over fartsgrensen eller ikke. Bevis fra en fartsmåler medfører en 100% sannsynlighetsgrad for at A kjørte for fort. Til tross for at et argument er holdbart, er det ikke uten videre relevant for argumentet eller standpunktet. Relevansargumenter kommenterer forbindelsen mellom argumenter. Ved undersøkelsen av relevansargumenter legges det til grunn at argumentet er sant eller holdbart. Rettskildelæren legger bindende føringer på hvilke argumenter som er relevante ved fastleggelsen av gjeldende rett. Eksempelvis kan det være at en juridisk forfatter har uttalt at grove tilfeller av drap skal straffes med forvaring, men i tilfellet med råkjøreren er dette verken treffende eller relevant. Et bevisst forhold til argumentasjonsteori gjør rettsanvendere bedre rustet til å fremme sitt eget eller klientens syn.

2 Svar til oppgave 2

Skriv ditt svar her

Problemstilling

Eriksen hevder at: «[d]et å drive ekstern kritikk av gjeldende rett og makt kan [...] være en særlig etisk forpliktelse for jurister». Med "særlig etisk forpliktelse" skal det forstås som at jurister har en ikke-rettslig forpliktelse. Påstanden skal drøftes og deretter skal det vises hvordan en skandinavisk rettsrealist, en utilitarist og en kantianer vil kunne begrunne en kritikk av gjeldende rett.

Kritikk

Kritikk er ifølge Eriksen det å utfordre allment aksepterte oppfatninger i en offentlighet. Kritikk i snever forstand forstås som en aktivitet som innebærer det å vurdere og bedømme. Kritikken må fremsettes i en offentlighet fordi man selv skal kunne utsettes for kritikk. Kritikk av metoder å kritisere er metakritikk.

Idebakgrunnen til kritikk stammer fra opplysningstiden. Kritikk bygde på ideer om frihet, menneskeverd og likhet. Ved å kritisere samfunnet, inkludert retten, kunne man oppnå samfunnsendringer

Intern kritikk av retten er kritikk av gjeldende rett og metode basert på argumenter som samsvarer med disse. Denne definisjonen minner også om Engs definisjon av systemintern vurdering av retten, som er vurdering basert på rettens egne premisser. For eksempel er rettsdogmatisk argumentasjon en form for argumentasjon som bygger på gjeldende rett og metode. I premissene til en dom vil flertallet og mindretallets votum være en gjensidig intern kritikk, ettersom de har ulike syn på hva som er gjeldende rett og/eller metode.

Ekstern kritikk av retten er argumenter som er løsrevet fra gjeldende rett og metode. Imidlertid vil argumenter som er i for stor grad er løsrevet fra gjeldende rett og juridisk metode være sårbare for å oppfattes som irrelevante. Ifølge Eng er et systemekstern perspektiv på retten også løsrevet fra rettens premisser, og man vurderer da rettens holdbarhet på bakgrunn av en praktisk fornuft. Rettspolitisk argumentasjon er argumentasjon om hvordan retten bør være. På tilsvarende vis er ekstern kritikk en kritikk av gjeldende rett og metode. Eksempel på ekstern kritikk kan være innlegg i sosiale medier om utfallet av en voldtektssak, dersom avsenderen gir uttrykk for at det burde innføres strengere straff, for eksempel kastrering. Det er flere likheter mellom disse måtene å utfordre gjeldende rett på, men i den videre drøftelsen skal det tas utgangspunkt i Eriksens forståelse av ekstern kritikk.

Behovet for ekstern kritikk av retten

Kritikk av retten er ikke forbeholdt jurister. Retten er noe som omgår oss alle og som vi derfor bør være opptatt av hvordan påvirker oss. Retten skal ifølge Aarli ivareta grunnleggende hensyn som autoritet og demokratisk forankring, forutberegnelighet og rettferdighet. På bakgrunn av de grunnleggende hensynene skal retten være atferdsregulerende, regulere og løse konflikter, fastsette og organisere rettslig kompetanse, forankre rettigheter og drive med verdimarkering. Dersom retten ikke oppfyller sine funksjoner, bør retten kritiseres. En rett som ikke er hensiktsmessig, god, rettferdig eller forutberegnelighet har nødvendigvis rom for forbedring.

Retten anses også for å være konservativ, på bakgrunn av at endringer skjer langsomt og at retten synes å henge etter i tid etter resten av samfunnet. Endringer skjer ikke over natten, men det er likevel et behov for å kontinuerlig vurdere og bedømme gjeldende rett og dens virkninger. Et eksempel på hvordan ekstern kritikk av retten har endret retten er kvinnerett. Kvinnerett kan ikke gis en treffende definisjon, men de har flere kjennetegn, eksempelvis at kjønn er en grunnleggende struktur i samfunnet og at retten må vurderes i lys av dette, og et kritisk utgangspunkt om at retten ikke er god og rettferdig. At samme rettsregel anvendes på alle, gir ingen sikkerhet for at den gir likt utslag for ulike grupper. Kvinnerett legger også vekt på at når rettsanvendere skal gjøre avveininger så foretar de en verdiprioritering og at ulike verdier kan knyttes til ulike kjønn. Ekstern kritikk av disse forholdene ledet til at diskrimineringsvern ble gjort til lov ved eksempelvis likestilling- og diskrimineringsloven og følgelig at rommet for intern kjønnskritikk økte. Det er nødvendig å foreta ekstern kritikk av retten for å utvikle den.

Juristers rolle

Ifølge Eriksen har jurister en særlig forpliktelse til å kritisere retten. Dette er på bakgrunn av at jurister er kvalifisert til å bedre forstå og undersøke hva som er gjeldende rett og dens *virkninger*. Rettsvitenskap er en kompleks vitenskap som i liten grad tilhører det dagligdagse, til tross for at retten gjelder for alle. Som tidligere nevnt er ikke kritikk av retten forbeholdt jurister og ekstern kritikk kan oppfattes som irrelevant dersom den viker for langt fra gjeldende juridisk metode og rett. Faren ved at ikke-jurister fremsetter ekstern kritikk er at den lett kan avfeies av jurister for å være i strid med juridisk metode eller for å ikke være forenlig med gjeldende rett. Rettsvitenskap er ikke forbeholdt jurister, men det er de som kan den best, i alle fall bedre enn de fleste andre.

På bakgrunn av dette kan jurister ha en særlig etisk plikt til å drive ekstern kritikk av rett og makt. Det er som tidligere nevnt nødvendig å kritisere retten og ansvaret tilfaller de mest de beste forutsetningene. Man behøver ikke å fremme ekstern kritikk uten mål eller mening, men dersom man oppdager ikke-synlige verdiprioriteringer eller urettferdige konsekvenser av retten, så er det jurister som er best egnet til å fremsette kritikken av dette. Dersom man aksepterer premisset om at de som er best kvalifisert på et område som også har størst ansvar, så er det logisk å fremsette påstand om at jurister kan ha en særlig etisk plikt til å drive ekstern kritikk.

Skandinavisk rettsrealisme

Skandinavisk rettsrealisme er en non-kognitivistisk motiv teori. Spørsmålet om kognitivismen handler om hvorvidt vi har en praktisk fornuft som kan etablere holdbarhetskriterier for normative utsagn. Non-kognitivist, slik som skandinavisk rettsrealisme, avfeier dette synspunktet. Eksempler på kognitivistiske teorier er utilitarisme og Kants etikk og rettsfilosofi. Det er verdt å merke seg at skandinavisk rettsrealisme ikke avfeier eksistensen av normer eller moral, men benekter at det finnes kriterier i en praktisk fornuft som kan avgjøre om de er gyldige, bindende eller sanne. Ifølge dem er vår forestilling av normer eller rettens bundethet er en illusjon, den er motiv, et uttrykk for våre følelser. Imidlertid er ikke skandinaviske rettsrealister uten videre negativ til illusjonen. Flere rettsrealister, eksempelvis Olivecrona, hevder at illusjonen er nyttig for samfunnet og at vi har internalisert den fordi opplever den som god og rettferdig. Det sentrale poenget er at det ikke finnes kriterier i en praktisk fornuft som kan avgjøre normer eller rettens holdbarhet eller gyldighet. Skandinavisk rettsrealisme hevder at det kun eksisterer to kriterier for holdbarhet, ved empirisk sannhet og analytisk sannhet. Dette er også omtalt som skandinavisk rettsrealisme sitt begrunnelseproblem, da de ikke evner å begrunne sine egne holdbarhetskriterier. Det er også verdt å merke seg at benektelsen av en praktisk fornuft og metafysikk i sin helhet, i seg selv er en metafysisk påstand. Rettsrealister klarer verken å bevise eller motbevise at det eksisterer en praktisk

fornuft. Det gjentakende poenget er at rettsrealister er ikke avskåret fra å være moralske, men at de mener at det ikke finnes holdbarhetskriterier for å vurdere dets gyldighet eller sannhet.

En skandinavisk rettsrealist vil kunne begrunne kritikk av gjeldende rett med moralske argumenter. Imidlertid vil ikke rettsrealisten påstå at han eller hennes begrunnelse er normativt holdbar eller gyldig, ettersom vi ikke har kriterier for å vurdere dette. Dersom vi mener at gjeldende rett ikke er holdbar og bør endres, så er ikke det annet enn uttrykk for våre følelser. Et viktig poeng er at rettsrealister ikke er amoralske, men de er av den oppfatning at det ikke eksisterer objektive sanne eller riktige normer.

Det kan tenkes at en rettsrealist vil begrunne kritikk av gjeldende rett på bakgrunn av empiri eller analytisk u/sannhet. Dersom en rettsregel påstås å ha et gjeldende innhold, men det observeres at den har et annet innhold, eksempelvis at domstolene praktiserer den ulikt, vil det kunne bygge grunnlaget for kritikk. Det kan også tenkes at observasjon av en regel som ikke gir virkninger i samsvar med sitt formål, kan begrunne en rettsrealist sin kritikk av gjeldende rett. Som eksempel kan det tenkes en regel om utflytterskatt. Regelen er ment å gi utflyttere fleksibilitet til å gjøre opp den skatten de skylder. Imidlertid åpner en annen regel opp for at utflyttere kan unngå å betale skatt etter en viss tid. Formålet med regelen er ikke at utflyttere skal unngå å betale skatt, men den observerbare virkningen, som er at utflyttere unngår å betale skatt i det hele tatt, gir grunnlag for kritikk basert på at rettsregelen ikke fungerer i samsvar med sitt opprinnelige formål.

Videre kan det tenkes at skandinaviske rettsrealister vil bruke analytiske grep som grunnlag for kritikk av gjeldende rett. Analytiske utsagn er sanne eller usanne i kraft av seg selv, og trenger ikke å observeres. Et eksempel er at et skilt ektepar ikke lengre er gift, eller at en enslig person heller ikke er i et romantisk forhold. I kvinneveretten har det vært anvendt en metode som bygger på analytiske grep. I kvinneverettslige metode har man analyserte eksempelvis rettsområder som offentlig og privat rett, eller kjøp og avtale. Retten er skilt i ulike områder, med samling av beslektede rettsregler. Imidlertid kan de etablerte rettsområdene overse viktige koblinger mellom dem. Husmorrett er et nyutviklet rettsområde som bygger på at det i ekteskap ofte er en ektefelle som tjener mindre enn den andre og at denne ektefellen kommer dårlig ut ved ekteskapets slutt. Husmorrett bygger på flere rettsdisipliner, blant annet avtalerett, kjøpsrett, familierett, o.l. Forståelsen av rettsområder endret seg ved å rette fokus på mindre synlige forhold i det virkelige liv. Resultat var at man endret analytiske begreper, herunder inndelingen av rettsområder.

Utilitarisme

Utilitarisme er en konsekvensetisk teori. Det finnes flere former for utilitarisme, men ifølge Bentham skal man velge den handling som fører til mest nytte (hedonistisk) for flest mulig. Dette prinsippet er kalt for nyttemaksimeringsprinsippet og en handling er etisk god hvis og bare hvis den maksimerer nytten av en gitt handling. For å finne ut hvilken handling som fører til mest nytte, anvender utilitarister en nyttekalkyle. Ved å anvende den praktiske fornuften, er vi i stand til å vurdere hvilke handlinger som oppfyller nyttemaksimeringsprinsippet. Nyttemaksimeringsprinsippet er forsøkt utviklet av Mill. Ifølge Mill må man i nyttekalkylen også ta hensyn til den kvalitative siden ved nytte. Mill er kjent for uttrykket om at det er bedre å være en ulykkelig Sokrates enn en lykkelig gris. Det er fordi han verdsatte realiseringen av menneskets evner som en mye høyere form for nytte enn simpel nytelse som latskap og andre lyster. Mill verdsatte også rettigheter som et redskap for å oppnå nytte. Dette er en naturlig overgang til utilitarismens valuta- og gjennomføringsproblem. Utilitarismen avklarer ikke hva som er størrelsen til de ulike formene for nytte. Det oppstår dermed et valutaproblem i den forstand at det er vanskelig å regne hvilke former for nytte som overstiger andre. Et annet mulig problem er gjennomføringsproblemet. Utilitarismen er som nevnt en konsekvensetikk, det er konsekvensene etter handlingen som vurderes. Hva som er

konsekvensen av en gitt handling kan i mer eller mindre grad være vanskelig å forutse. Det er også et spørsmål om i hvor lang utstrekning handlingens konsekvenser skal inkluderes i nyttekalkylen. Et mulig antatt motsvar til dette er at man skal ta hensyn til de konsekvenser som er rimelige eller synlige på tidspunktet handlingen ble tatt.

En utilitarist vil begrunne en kritikk av gjeldende rett dersom den ikke er i samsvar med nyttemaksimeringsprinsippet. For å avgjøre dette anvender utilitaristen en nyttekalkyle. Dersom gjeldende rett ikke maksimerer nytte for flest mulig, vil den være gjenstand for kritikk.

Ved vurderingen av gjeldende rett er det relevant å trekke frem rettighetsproblemet i utilitarismen. Ifølge utilitarismen kan det ikke eksistere absolutte rettigheter, i den forstand at ethvert onde kan veies opp av nytte. Dette åpner for flertallstyranni og maktmisbruk mot minoriteter. Eksempelvis vil ikke en utilitarist akseptere forbudet mot tortur, fordi det kan eksistere tilfeller der det er nødvendig å torturere en person for å oppnå en enda større mengde med nytte for andre. Det kan tenkes et eksempel hvor det er nødvendig å torturere en terrorist for å avverge detoneringsen av en bombe i en folkemengde. Til tross for at terroristen påføres en enorm mengde unytte, så er nytteverdien av handlingen større. En utilitarist vil begrunne kritikk av gjeldende rett på bakgrunn av nyttemaksimeringsprinsippet.

På tilsvarende hvis kan utilitarister fremsette kritikk mot gjeldende rett dersom den ikke gir mest mulig nytte for flest mulig. Et scenario som kan tenkes er et samfunn med en eneherker. Herskeren har laget gjeldende rett slik at den kun gir fordeler for en mektig, men liten gruppe mennesker, og resten av samfunnet utsettes for en stor mengde tvang og misbruk. Scenarioet minner om føydalsamfunnet som også tilhører idebakgrunnen til utilitarismen. En utilitarist vil kritisere en rett som ikke gir flest mulig folk mest mulig nytte. I tilfellet med eneherkeren vil utilitaristen begrunne kritikken basert på at gjeldende rett ikke maksimerer nytten. Imidlertid kan en utilitarist akseptere en "rettferdig" eneherker, dersom gjeldende rett maksimerer nytte.

Kants etikk og rettsfilosofi

Kants etikk og rettsfilosofi er en kognitivistisk teori i snever forstand. Kantianere hevder at moral har et korrektiv i en spesifikk praktisk fornuft. Ved å bruke den praktiske fornuften så kan vi avgjøre om normer er holdbare eller ikke. En kantiansk grunntanke er at mennesker er født frie og at vi er fornuftsvesener. På bakgrunn av friheten og fornuften så kan vi velge å følge moralloven. Moralloven eller det kategoriske imperativ har tre formuleringer.

Allmenngjøringsformelen går ut på at man skal handle etter den maksime som man samtidig vil kunne være en allmenn lov. Egenverdiformelen går ut på at mennesket alltid skal betraktes som formålet og aldri som middel. Den tredje formelen omhandler selvlovgivning og går ut på at ethvert fornuftsvesen skal betraktes som en allmennlovgivende vilje. Formuleringene gir uttrykk for tre sider av samme sak og overlapper delvis. Et sentralt poeng ved Kants etikk er at det er handlingens motivasjon som er avgjørende. Dersom en handling er tatt med aktelse, maskime, for moralloven, så er den etisk god. Dersom handlingen er motivert av noe annet, eksempelvis berømmelse, så kan det fortsatt være riktig, men ikke etisk god.

Kants rettsprinsipp bygger på forståelsen av det kategoriske imperativ og går ut på at ens frihet til å handle ikke skal innskrenke andres mulighet til det samme, og at det samtidig kan gjøres til en allmenn lov. Med frihet sikter Kant til både en indre og ytre frihet. Indre frihet kan omtales som handlefrihet eller valgfrihet. Ytre frihet er friheten til å ikke bli pålagt tvang eller makt fra andre.

En kantianer vil begrunne en kritikk av gjeldende rett med et korrektiv i en spesifikk praktisk fornuft. Dersom retten innskrenker enkeltmenneskers frihet vil den ifølge en kantianer ikke

være holdbar eller gyldig. Et eksempel som kan tenkes er vilkårlig fengsling. Dersom enkelte grupper i et land var vilkårlig fanget, hadde en kantianer begrunnet kritikken av gjeldende rett på bakgrunn av rettsprinsippet. Retten skal ifølge kantianere sikre enkeltmenneskers frihet, i den utstrekning den ikke innskrenker andres. Vilka'rlig fengsling kan ikke begrunnes med hensynet til å beskytte andres friheter, ettersom den tilsynelatende er motivert av noe annet, for eksempel økonomiske gevinster eller politisk makt. Dersom gjeldende rett ga adgang til vilkårlig fengsling, så ville en kantianer påstått at det ikke var holdbart. Imidlertid kan fengsling av forbrytere aksepteres av en kantianer, ettersom det anses for å være nødvendig for å sikre andres friheter.

Et annet tilfelle vil være hvis retten benytter mennesket som et middel. Eksempelvis vil tortur alltid anses for å være etisk galt av en kantianer. Med tortur menes det en fysisk eller psykisk smerte som påføres en person med hensikt om å skaffe informasjon eller straffe. Ved å torturere noen så har man brukt mennesket som et middel for å oppnå et annet formål. Til tross for at torturen kunne ha reddet liv, er dette ansett for å være et totalt forbud i Kants etikk. Dersom retten hadde tillatt tortur, så ville en kantianer begrunnet kritikken med at gjeldende rett var i strid med egenverdiformelen.

Ord: 2647